

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga institutionen
VT 22/STVA22

Handledare
Barbara Magalhaes Teixeira

Den använda tomma marken

En diskursanalytisk studie om gruvprojektet i Gällöck

Betty Ottosson
Sofie Eriksson

Abstract

Sweden has a long history of colonialism in the Sápmi region where the state repeatedly has claimed land at the expense of reindeer husbandry and the Sami culture. The Swedish government has never recognized its colonial history and is still today claiming land for various projects, often covered by wording about sustainable development and a green transition. The purpose of this thesis has been to find out whether colonial structures exist in the discourse regarding the mining project in Gállok. This has been done by analyzing the Swedish government and Beowulf Mining and their argument and positions around the project through Bacchi's WPR approach. The theoretical framework that has been used is based on postcolonial theory and the concepts of orientalism, subalternity, ethnocentrism and green colonialism. Recurring in the material from both the government and Beowulf Mining has been that the mineral extraction is premised at the expense of the reindeer husbandry. Based on the theoretical framework and its application on the material, it can be concluded that colonial structures do exist in the discourse regarding the mining project in Gállok. The result of the thesis can thus be considered to confirm that colonial ideas still characterize the view of the Sami people and their right to use the land in northern Sweden, albeit under promises of sustainability and green conversion.

Nyckelord: Gállok, diskurs, postkolonialism, grön kolonialism, kolonialism, WPR-ansats

Antal ord: 9264

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställning	4
1.2 Disposition	4
2. Tidigare forskning	5
3. Teori	6
3.1 Postkolonial teori	7
3.2 Grön kolonialism	8
4. Metod och material	9
4.1 Diskursanalys: “What’s the problem represented to be”-ansatsen	9
4.2 Analysfrågor	10
4.3 Metodologisk reflektion	12
4.4 Material	13
4.5 Avgränsningar	14
5. Analys och resultat	15
5.1 Hur representeras problematiken kring markanvändning i Gállok?	15
5.2 Vilka föreställningar eller antaganden ligger till grund för denna representation av ‘problemet’?	17
5.3 Vilka effekter får den här representationen av ‘problemet’?	18
6. Diskussion och slutsats	21
7. Källförteckning	24

1. Inledning

Gállok är ett område med järnmalmfyndigheter som är beläget i Jokkmokks kommun. I över ett decennium har området varit föremål för diskussioner som har lett till kontroverser gällande huruvida en järnmalmgruva ska anläggas eller ej. Provbörning genomfördes 2013 av Jokkmokk Iron Mines AB, ett helägt dotterbolag till det brittiska företaget Beowulf Mining. Denna möttes av demonstrationer, bland annat av samer som länge brukat marken. Samma år ansökte Beowulf Mining om bearbetningskoncession, det vill säga rätten att få bryta fyndigheter enligt svensk lagstiftning. Under åren togs olika beslut av Länsstyrelsen och 2015 skickades ärendet till regeringen för första gången (SVT 2017; Isberg 2022).

En anledning till den uppkomna konflikten är det faktum att världsarvet Laponia, ett naturområde med nästintill orörd natur, endast ligger några få mil bort och enligt FN skulle Laponia riskera att skadas av en gruva i Gállok. En annan orsak till konflikten är tolkningen av huruvida rennäringen eller gruvnäringen ska få företräde eftersom en gruva enligt samerna skulle störa rennäringen avsevärt. Vidare riktas kritik mot Sverige som inte följer de åtaganden staten tagit på sig gällande urbefolkningens rättigheter (SVT 2017; Isberg 2022). Exempelvis har Sverige skrivit under den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) som bland annat stadgar att minoriteter ska få driva sin egna kultur vilket för samerna bland annat innebär rennäringen (ICCPR 1966). Den svenska staten har vid flera tillfällen blivit kritiserade för just detta och har beskyllts, bland annat av Sametinget, för att föra en kolonial agenda i många av de statligt finansierade projekt som tar samisk mark i anspråk (Sametinget 2018).

Den 22 mars 2022 gav den nuvarande socialdemokratiska regeringen tillstånd för bearbetningskoncession. Koncessionen kompletterades med 12 krav om skyddsåtgärder och kompensation. I detta tillägg betonar regeringen att hänsyn ska tas till miljö och rennäring. Näringsminister Karl-Petter Thorwaldsson menar att gruvor behövs i den gröna omställningen för att göra tillverkningen av stål mer klimatvänlig. Beowulf Mining, vilka är företaget som fått rätt till bearbetningskoncession, positionerar sig som en aktör i den miljöpolitiska diskursen och skriver på sin hemsida att deras arbete är nödvändigt för omställningen till en grön ekonomi (Beowulf Mining u.å.).

Att ta mark i anspråk med motiveringen att det ska gynna miljön är inte ett nytt fenomen utan något som i litteraturen benämns som green grabbing, vilket definieras som “appropriering av mark och resurser för miljöändamål” av Fairhead, Leach och Scoones (2012 s. 238, vår översättning). Vidare är green grabbing en typ av kolonisering som bygger på idén om att mark bör användas effektivt utifrån ett kapitalistiskt perspektiv, med syfte att generera välstånd och främja samhällsutvecklingen. Här kan paralleller dras till när Amerika och Afrika koloniserades av européerna vilka legitimerade sina handlingar med att marken betraktades som “tom” då den

inte användes på ett så produktions effektivt sätt som möjligt. Detta gjorde att det inte sågs som ett problem att överta marken från ursprungsbefolkningen som i realiteten nyttjade marken men i symbios med naturen (Dalby 2019, s. 48). Eftersom gruvprojektet i Gällöck inkluderar både en miljöagenda och överföring av äganderätt föreligger förhållanden som talar för att gruvprojektet skulle kunna benämnas som green grabbing.

1.1 Syfte och frågeställning

Gällöck är inte det enda exemplet på projekt som klassats som miljövänligt och därmed beviljats tillstånd trots att det leder till påtagliga konsekvenser för lokalbefolkningen och naturen. Gällande projektet i Gällöck finns en tvetydighet där å ena sidan gruvan motiveras som nödvändig för den gröna omställningen och å andra sidan kan anses ge uttryck för koloniala strukturer med en historiskt kolonial syn på samernas kultur och markanvändning. Det blir således problematiskt att Sverige framstår som ansvarsfull i miljöfrågor samtidigt som Sveriges internationella åtaganden gällande ursprungsbefolkningens rättigheter kan ifrågasättas just mot bakgrund av "miljövänliga" projekt som det i Gällöck. Sett till Sveriges historiskt koloniala tendenser uppstår vidare en undran över huruvida det existerar koloniala diskurser gällande gruvetableringen. Att undersöka detta är relevant eftersom en kolonial diskurs kan leda till att maktrelationer upprätthålls och inte ifrågasätts. Syftet med uppsatsen är således att undersöka hur olika aktörer som är involverade i gruvprojektet föreställer sig eller konstruerar ett narrativ om Gällöck. Vidare är syftet med uppsatsen att undersöka huruvida det existerar koloniala tendenser i den miljöpolitiska diskursen kring gruvprojektet i Gällöck. Detta kommer att undersökas genom att svara på följande fråga:

Hur kan diskursen kring gruvprojektet i Gällöck förstås utifrån ett postkolonialt perspektiv?

1.2 Disposition

Fenomenet som studeras är kolonialism vilket analyseras och förklaras med utgångspunkt i postkolonial teori. För att uppnå syftet med uppsatsen och besvara frågeställningen används en diskursanalytisk metod där "What's the problem represented to be"-ansatsen (WPR-ansats) tillämpas på materialet som utgörs av dokument och uttalanden från några av de aktörer som är positiva till projektet. Materialet har hämtats från aktörernas respektive hemsidor samt rörligt material från YouTube. Eftersom materialet som ligger till grund för analysen endast utgörs av språklig text, det vill säga text och tal, anläggs ett diskursbegrepp som inte inkluderar icke-språkliga praktiker (Bergström & Ekström 2018, s. 254).

Uppsatsens första avsnitt har introducerat gruvprojektet i Gällöck i förhållande till det globala fenomenet green grabbing och hur det kan präglas av kolonial symbolik. I avsnitt två diskuteras tidigare forskning som behandlar green grabbing som fenomen samt koloniala strukturer i den svenska kontexten. Med utgångspunkt från denna diskussion identifieras den kunskapslucka som

uppsatsen riktar fokus mot. Avsnitt tre presenterar det postkoloniala teoretiska ramverket som ligger till grund för analysen och utvecklar diskussionen kring begreppet grön kolonialism. I avsnitt fyra presenteras diskursanalys och WPR-ansats vilket är det metodologiska tillvägagångssätt som används i arbetet. Vidare presenteras de dokument som utgör materialet och den urvalsprocess som gjorts. Avsnitt fyra avslutas med att redogöra för de avgränsningar som har gjorts inom ramen för studiens frågeställning. Avsnitt fem innehåller analys och resultat där materialet analyseras utifrån postkolonial teori med hjälp WPR-ansatsen. Avslutningsvis presenteras i avsnitt sex de slutsatser som dras mot bakgrund av analysen och diskuteras i förhållande till uppsatsens syfte och frågeställning.

2. Tidigare forskning

Termen green grabbing, eller grön kolonialism som det även kallas, myntades 2008 av The Guardian-journalisten John Vidal. Sedan dess har green grabbing väckt forskningsmässigt intresse, inte minst efter den tongivande vetenskapliga artikeln "Green grabbing: A new appropriation of nature?" av Fairhead, Leach och Scoones (2012). Definitionen av green grabbing som lyfts av Fairhead med flera tar upp appropriering som överföringen av kontroll och äganderätt av mark och resurser till aktörer som befinner sig i ett maktövertag i förhållande till andra aktörer. Författarna lyfter även att green grabbing som fenomen bygger på en historia om kolonial och neokolonial resurserutövning men med miljööändamål som legitimeringsgrund (Fairhead m.fl. 2012, s. 238). Den konceptualisering av green grabbing som görs av Fairhead med flera är vad som kommer att ligga till grund för uppsatsens vidare diskussion om grön kolonialism.

En annan aspekt som diskuteras av Fairhead med flera är att det nästan alltid är ursprungsbefolkning som får utstå effekterna av de "gröna" projekten eftersom de ofta förläggs på mark som brukas av ursprungsbefolkning (Fairhead m.fl. 2012, s. 249). Detta är fallet även i Sverige där flertalet projekt i norra Sverige har skett på mark som traditionellt använts av samer (Ojala & Nordin 2015, s. 7). Frekvent återkommande argument är regionens mångfald av naturresurser men också att marken betraktats som oanvänd. Ojala och Nordin lyfter vidare att den svenska koloniseringen av Sápmi historiskt sett inte uppfattats som lika allvarlig som annan europeisk kolonisering där stater tagit mark i anspråk utanför landets ursprungliga territorium. Dessutom har det aldrig skett en formell avkolonisering i Sverige där den svenska staten fått erkänna sin kolonisering av Sápmi. Detta gör att de koloniala strukturerna inom den svenska staten inte betraktats som ett problem i samhället likt hur andra kolonialmakter som till exempel Storbritannien och Frankrike har en välkänd och kritiserad kolonial historia (Ibid, s. 10).

Forskning gällande samernas förhållanden i Sverige har till följd av den svenska koloniala historien handlat om bland annat statens relation till och exploatering av samisk mark. Detta inkluderar flera statligt finansierade projekt som till exempel gruvnäring och utbyggnad av vind-

och vattenkraft i Sápmi. Till exempel visar Össbo & Lantto (2011) hur den svenska staten och samiska relationen i samband med vattenkraftsutbyggnad i Sápmi under tidigt 1900-tal präglades av en institutionaliserad kolonialism med “imperiala visioner om nationsbehov, modernisering och frågan om det gemensamma bästa” (Össbo & Lantto 2011, s. 340, vår översättning). Med tanke på att Sverige aldrig erkänt sig själv som en kolonialmakt blir fokuset på kolonialism i studier om den svenska statens relation till samerna intressant då mycket av forskningen tar avstamp i historiska koloniala strukturer.

Även om grön kolonialism är ett globalt fenomen som uppstått till följd av kapitalismens kommodifiering av naturen så har varje “grab” en lokal förankring som relaterar till projektets specifika syfte och mål. Detta innebär att grön kolonialism måste förstås utifrån regionala och lokala historiska förhållanden (Fairhead m.fl. 2012, s. 242). Medan tidigare studier om green grabbing till stor del fokuserat på effekter av green grabs genom fallstudier i globala syd (se till exempel McCarthy m.fl. 2012, Rocheleau 2017 och Scheidel & Work 2018) kommer denna uppsats att närmare undersöka det planerade gruvprojektet i Gállok. Denna ansats baseras på observationen att green grabs även sker i ett land som i internationella sammanhang ofta framstår och framhåller sig självt som tongivande inom miljöpolitik och hållbar utveckling.

Gällande gruvprojektet i Gállok finns existerande forskning där Harnesk m.fl. (2017) lyfter att det finns neoliberal diskurser gällande gruvprojektets legitimering. Forskarna menar att det finns en vinstdriven agenda gällande gruvetableringen som underlättas av asymmetriska maktrelationer mellan samer och exploaterande aktörer. Som påvisat bygger mycket av den tidigare forskningen gällande förhållandet mellan samerna och den svenska staten på forskning om kolonialism. Mot denna bakgrund, och att det globala fenomenet green grabbing innehåller koloniala förtecken, anser vi att det är relevant att undersöka huruvida det även kan sägas finnas en kolonial diskurs gällande gruvprojektet i Gállok. Sammanfattningsvis är green grabbing och kolonialism forskningsområden som tillsammans formar viktiga utgångspunkter för analysen av legitimering av gruvprojektet i Gállok. Genom att ansluta oss till tidigare forskning ämnar vi att nyansera och samtidigt problematisera såväl kolonialism i Sverige som green grabbing som globalt fenomen.

3. Teori

Green grabbing som fenomen kan ses utifrån både materiella och immateriella aspekter. De materiella aspekterna kretsar kring fysiska resurser som tas i anspråk, vanligtvis mark. Green grabbing som fenomen omfattar också en immateriell dimension som handlar om diskurser som upprätthåller maktrelationer i samhället vilka leder till att marginaliserade och/eller koloniserade grupper fortsatt exploateras (Fairhead m.fl. 2012, s. 239-242). Eftersom syftet är att utröna huruvida det existerar koloniala diskurser kring gruvprojektet i Gállok är det den immateriella aspekten av green grabbing som är central för uppsatsen. Det är således relevant att undersöka

fallet i Gállok utifrån postkolonial teori som bland annat problematiserar hur maktrelationer präglas av västerländsk kunskapstradition.

3.1 Postkolonial teori

Postkolonialism avser studiet av kvarvarande koloniala strukturer i dagens samhälle. Fokus riktas mot språkets konstruerande roll och hur språket befäster och legitimerar utövandet av makt. Med hjälp av språklig kategorisering av grupper av människor som oförmögna att styra sig själva har kolonialism och imperialism kunnat fortgå genom historien på samma sätt som konstruerandet av "goda" och "onda" skapar rum för konflikt (Carbin 2009, s. 391). Den svenska staten har under historien upprättat flera projekt som tagit samisk mark i anspråk. I samband med diskussionerna kring sådana projekt görs uttalanden om att hänsyn ska tas till rennäringen och bevarandet av den samiska kulturen. Trots dessa intentioner kan det bli konflikter mellan stat och samer. Uppsatsen aktuella gruvprojekt i Gállok är ett sådant exempel där detta har inträffat. Men vad kan det då bero på att den här typen av projekt får olika innebörd och tolkas olika av stat och samer? Kan en möjlig förklaring vara det kulturella avståndet mellan den samiska kulturen och den kultur som beslutsfattarna tillhör? Om så är fallet behöver det inte nödvändigtvis bero på en aktiv negligering av samiska kulturen utan något som påverkas av underliggande synsätt och strukturer. Maktförhållanden mellan olika kulturer och dess konsekvenser är ett fenomen som behandlas inom orientalismen (Said, 1978).

Postkolonialism som teoretiskt perspektiv fick genomslag bland annat genom Said och hans bok "Orientalism" (1978) som är en historisk redogörelse av hur Orienten, det vill säga före detta koloniserade länder, framställs i Väst. Said menar att det finns ett ömsesidigt förhållande mellan olika typer av såväl fiktiva som icke-fiktiva texter vilka reproducerar bilden av orienten, eller "Öst", som en motpol till Väst. Vidare syftar han till att visa hur västerländska författare, journalister, akademiker och liknande är en del i konstruerandet av en utbredd och fientlig bild av orienten, dess invånare och tillhörande kulturer (Said 1978).

Orientalism är således spridningen och vidareutvecklingen av föreställningen om orienten som något annorlunda och underordnat Väst (Said 1978, s. 12-13). Vidare utgår Said från att det finns tre olika sätt att se orientalism på vilka alla hänger samman. Orientalism är dels det akademiska studiet av orienten, dels ett tankesätt som baseras på uppdelningen mellan Väst och Öst och dels en diskurs. Detta sätt att se på orienten ingjuter ett binärt tänkande mellan vi och dem där orienten och occidenten ses som motpoler (Ibid, 50-52). Said lyfter, likt till exempel Foucault, sambandet mellan kunskap och makt. Vidare möjliggörs orientalismen som diskurs genom det akademiska studiet av orienten och tankesättet att dela upp orienten från occidenten (Ibid, s. 5). Den ständigt återkommande repertoaren av bilder och föreställningar i diskursen gällande orienten presenteras å ena sidan som något mystiskt och lockande och å andra sidan som skrämmande och hotfullt. Vidare skapas ett filter genom vilken verkligheten kategoriseras och begripliggörs genom att den västliga bilden av orienten inte genereras av fakta utan istället

genom inbillade konstruktioner vilka förvaltas och förstärks av maktrelationer som får fäste i olika typer av texter (Ibid, 54).

Att se mark som "tom" och därmed tillgänglig när den inte används på ett (enligt västerländskt synsätt) effektivt sätt trots att den är bebodd och används av ursprungsbefolkning är något som legitimerade den europeiska koloniseringen. Genom den juridiska doktrinen terra nullius som betyder ingenmansland eller obebodd mark sågs det inte som ett problem att ta marken i anspråk (Dalby 2019 s. 41; Keenan 2020 s. 451-452). Ojala och Nordin (2015) lyfter Sveriges koloniala historia och hur naturresurserna i norra Sverige betraktades som oanvända (Ojala & Nordin 2015, s. 7). På grund av denna syn ansågs marken ha stor potential att industrialiseras, trots att området var befolkat (Ibid). Denna syn på marken exemplifierar Saids (1978) tankar om hur idéer om orienten sprids och vidareutvecklas genom olika diskursiva praktiker.

Då Orienten uppfattas som något underlägset Västvärlden blir västs agerande gentemot orienten rättfärdigat. Orienten uppfattas som statisk, oföränderlig och något som inte kan definiera sig själv. Genom ett orientalistiskt synsätt blir orienten en motpol till väst. Detta gör att Väst ges möjligheten att identifiera orienten som det som Väst inte är. Denna orientalistiska syn bidrar till skapandet av subalternerna, ett koncept som utvecklats av Gayatri Spivak (2002). Termen subalternitet myntades av Antonio Gramsci för att beskriva de människor som står utanför den kulturella hegemonin och därmed får en underlydande position i samhället. I sin tongivande skrift "Kan den subalternerna tala?" utvecklar Spivak konceptet subalternitet och kommer fram till svaret att även om den subalternerna talar så är det ingen som lyssnar vilket är samma sak som att inte kunna föra sin egna talan (Spivak 2002, s. 146). Hon menar också att västerländskt akademiskt tänkande är en produkt av att stödja Västs ekonomiska intressen och menar således att kunskap inte är objektivt. Istället ser hon kunskap som en vara som exporteras från Europa på samma sätt som vilken annan vara som helst. Detta västerländska kunskapsideal konstruerar identiteter för såväl 'tredje' som 'första' världen där första världen blir idealet (Ibid, s. 110). Att se subalternerna som underordnade i en värld där västerländska kunskaper utgör grunden skapar även ett beroende av intellektuella från väst att tala för dem istället för att låta dem tala för sig själva (Ibid). Det västerländska kunskapsideal som kritiserats inom postkolonial teori är även framträdande inom grön kolonialism vilken kommer att diskuteras nedan.

3.2 Grön kolonialism

Som nämnt tidigare ligger Fairhead med fleras (2012) konceptualisering till grund för diskussionen om grön kolonialism. Den gröna kolonialismen kan ses som en modern typ av kolonialism och kopplar således an till hur bilden av kolonialism har förändrats genom historien. Även människans syn på sig själv i relation till naturen har ändrats och är inte likadan idag som den varit tidigare i historien. Idag betar sig stora delar av jordens population, oftast de från rika länder, som att de äger naturen. Dalby (2019) beskriver det som att "vi är inte människor på jorden, utan vi är jorden" (vår översättning, s. 40). Grön kolonialism, vilket innefattar synen på

naturen som en ägodel, diskuteras även av Frandy (2021) som menar att människor inte endast styr miljön utan snarare den specifika uppsättning av kulturella relationer som finns till den. Vidare är det de privilegierades relationer till och bild av naturen som präglar och formar politiken (Frandy 2021, s. 56). Frandy menar också att all typ av vetenskap uppstår ur traditioner och att vetenskap således inte är objektiv utan skiljer sig mellan olika kulturer. Hållbarhetsstudier, lika mycket som andra typer av studier, grundas i etnocentrism där minoriteter inte får lika stort utrymme. Detta gör att minoriteters kulturella aspekter inte får samma utrymme och därför inte lyfts som lika självklara i den vetenskapliga diskursen vilket endast kommer att upprätthålla och förstärka redan existerande orättvisor (Ibid, s. 59-61).

För att upprätthålla vissa sociala praktiker och levnadssätt krävs värdeladdade val och Frandy ställer sig frågor som "Vems kultur upprätthålls, och vems gör inte? Vems värderingar, kulturella världsbilder, logiker och kunskapstraditioner formas till politik och vems gör inte?" (Frandy 2021, s. 61). Denna typ av frågor kan ses i relation till Saids (1987) tankar om orientalism där minoriteters traditioner och beteenden ses som något annorlunda och underlägset i relation till den allmänt utbredda uppfattningen. Även Spivaks (2002) tankar om det västerländska kunskapsidealet bekräftas av Frandys sätt att se på kunskap som etnocentriskt.

Grön kolonialism menar Frandy (2021) kommer till uttryck bland annat när minoriteter får en "plats vid bordet" eller en rådgivande roll utan att deras åsikter lyfts i realiteten. Istället tas beslut som påverkar dem, deras kultur och traditioner som kommer till uttryck i språk om hållbarhet (Frandy 2021, s. 56). Det handlar således om en tydlig symbolpolitik där platsen vid bordet kommunicerar en bild av inkludering samtidigt som väldigt få är villiga att avstå meningsfull makt till exempelvis ursprungsbefolkningen och ge dem makten att förvalta deras landområde på sitt eget sätt med upprätthållande av sin egen kultur (Ibid, s. 73). Sett från Spivaks (2002) perspektiv blir detta ett tydligt exempel på subalternitet där ursprungsbefolkningen pratar men ingen lyssnar med den västerländska överlägsenheten som problematiserar samernas möjlighet att uttrycka och bli lyssnade på angående sina viljor och krav.

4. Metod och material

4.1 Diskursanalys: "What's the problem represented to be"-ansatsen

Metoden som kommer att tillämpas är diskursanalys, närmare bestämt Carol Bacchis (2009) "What's the problem represented to be"-ansats (WPR-ansats). I diskursanalyser står innehållet i olika texter i fokus där underliggande föreställningar om omvärlden analyseras i syfte att exponera över- och underordnande maktstrukturer (Bergström & Boréus 2018, s. 25-26). Detta är även syftet med uppsatsens metodologiska ramverk WPR-ansatsen vilken utvecklats av Bacchi. WPR-ansatsen är en metod för att dekonstruera policytexter med utgångspunkt i hur problem representeras och hur olika problemrepresentationer konkurrerar med varandra (Bacchi &

Goodwin 2016, s. 16-17). Detta sker mot bakgrund av den poststrukturalistiska premissen att språk och makt är tätt sammankopplade vilket innebär att den styrande makten medskapat problem snarare än reagerar på dem (Ibid, s. 5-6; 14). I det aktuella fallet med gruvetableringen i Gällöck innebär detta att materialet från aktörerna, som ligger till grund för analysen, är en del i den eventuella koloniala diskurs som avses undersökas. Vidare bidrar aktörerna samtidigt till att upprätthålla samma diskurs och maktstrukturer.

Diskursanalys, inkluderat WPR-ansatsen, vilar på en socialkonstruktivistisk grund med en syn på språk som konstituerande av verkligheten. Det innebär att kunskap aldrig är neutral utan bygger på representationer av verkligheten genom språket och upprätthålls genom sociala processer och maktstrukturer (Bergström & Boréus 2018, s. 27-28; Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 11-12). Detta problematiseras inom poststrukturalismen genom en antiessentialistisk utgångspunkt i den sociala världen där kategorier av människor skapas diskursivt och får konkreta effekter till följd av ett uppfattat samband mellan kunskap och handling (Bergström & Boréus 2018, s. 25-26, 28; Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 12). Just diskursernas reella effekter lyfts inom Bacchis diskursorienterade policyteori som syftar till att blottlägga hur diskurser och efterföljande problemformuleringar gynnar respektive missgynnar olika samhällsgrupper (Bacchi & Goodwin 2016, s. 6; 15). Relaterat till samernas situation kan bland annat lyftas de flertaliga investeringar i vattenkraft som gjorts i norra Sverige sedan 1900-talet, vilka i avvägningen av "allmännyttan" på bekostnad av samernas rättigheter inneburit påtagliga konsekvenser för rennäringen (Össbo & Lantto 2011).

4.2 Analysfrågor

I fallet med den eventuella gruvexploateringen i Gällöck har det debatten innehållit argument både för och emot från olika aktörer. Här lyfts olika aspekter både av hur marken bör användas och de konsekvenser som en gruvetablering kan medföra. Således formuleras olika representationer om marken i Gällöck med utgångspunkt i konkurrerande diskurser. Eftersom vi ämnar undersöka de som argumenterar för en gruva och den diskurs de är en del av finner vi WPR-ansatsen vara ett lämpligt angreppssätt då denna ansats utvecklats för att på ett konkret sätt undersöka text med syfte att identifiera dominerande diskurser. Med WPR-ansatsen avses i uppsatsen undersöka aktörernas problemformuleringar, den eventuella koloniala diskurs som präglar dessa, och de effekter problemformuleringen genererar.

Även om WPR-ansatsen ursprungligen utvecklades i syfte att analysera policys har den kommit att appliceras på en mängd olika typer av material (Bacchi 2009, s. 20). Typen av material är inte central för analysmetoden utan snarare hur problemrepresentationer och deras effekter kan synliggöras. För att göra detta har Bacchi utvecklat en rad analytiska frågor som forskaren uppmanas ställa till det material som ska undersökas (se Bacchi 2021). På grund av uppsatsens begränsade omfång görs ett urval av tre frågor som relaterar till uppsatsens specifika frågeställning. Antalet analytiska frågor begränsas till tre stycken för att kunna besvara frågorna

utförligt mot bakgrund av uppsatsens omfattning. Urvalet av de analytiska frågorna gjordes genom en genomgång av alla Bacchis frågor i relation till frågeställningen och det material som ska undersökas. Vid denna genomgång drogs slutsatsen att dessa frågor knyter an till uppsatsens frågeställning eftersom de, liksom postkolonial teori, behandlar uppfattade och konstruerade föreställningar och dess effekter. Vidare är frågorna lämpliga på så vis att de kan besvaras genom att analysera det valda materialet. De tre analysfrågorna presenteras nedan tillsammans med en kort efterföljande förklaring av vad som avses besvaras med respektive fråga.

Fråga 1: Hur representeras problematiken kring markanvändning i Gällö?

Frågan ställs för att synliggöra hur regeringen och bolaget begripliggör och klassificerar problemet. Syftet är alltså att utröna hur marken porträtteras av aktörerna – ses den som kulturellt signifikant eller som oanvänd med utrymme för exploatering och ekonomisk vinning?

Fråga 2: Vilka föreställningar eller antaganden ligger till grund för denna representation av 'problemet'?

Frågan ställs för att utröna de underliggande logiker som präglar regeringens och bolagets representation av problemet. Här ämnas kritiskt granska förgivettaganden kring användandet av mark i allmänhet och kring marken som skulle omfattas av järnmalmgruvan i synnerhet, samt kring alternativt brukande av marken i andra syften än samhällsekonomiska intressen. Frågan är således direkt kopplad till det teoretiska ramverket och till de legitimeringsgrunder som grön kolonialism kan förtgå på.

Fråga 3: Vilka effekter får den här representationen av 'problemet'?

Frågan ställs för att blottlägga de effekter som problemrepresentationen genererar. 'Diskursiva effekter' är de förståelser kring ett visst problem som upprättas av problemformuleringar och som legitimerar vissa beslut. 'Subjektifierande effekter' innebär att diskurser skapar särskilda sociala relationer som påverkar både den egna uppfattningen och hur vi tänker kring andra, och i förlängningen också legitimerar vissa handlingsalternativ. 'Levda effekter' är de materiella effekter som genereras av problemrepresentationerna och som konkret kan påverka människors liv (Bacchi 2009, s. 15-18). Eftersom Beowulf Mining inte har börjat bryta järnmalm utan endast fått koncessionstillstånd av regeringen går det i nuläget inte att säga så mycket om de levda effekterna. I den mån vi kommer att diskutera levda effekter i analysen är detta som möjliga konsekvenser vilka lyfts fram bland annat av motståndarna till gruvan.

I analysen kommer frågorna att besvaras var och en för sig. Den första frågan kommer att besvaras utan koppling till teori. Detta motiveras av att frågans svar ligger till grund för att kunna svara på fråga två och tre och det är således under dessa frågor som problemrepresentationen kommer att problematiseras utifrån postkolonial teori. Appliceringen av teori görs genom att koncepten om orientalism, subalternitet, etnocentrism och grön kolonialism används för att diskutera hur regeringen och Beowulf Mining resonerar kring markanvändning och samisk

kultur i relation till gruvprojektet i Gällöck. Inom postkolonial teori används dessa koncept för att belysa koloniala strukturer och det är även på detta sätt koncepten kommer att användas i uppsatsen. Med detta ämnar vi utröna vilken typ av diskurs som förs av aktörerna och om denna kan ses som kolonial ur ett postkolonialt perspektiv. Således ges utrymme för en kritisk diskussion av analysfrågorna i förhållande till det material som analyseras.

4.3 Metodologisk reflektion

Betoningen på språkets betydelse innebär att diskursanalys kan anses vara relativistisk. Bacchis premiss för WPR-ansatsen, att problemrepresentationer aldrig är objektiva utan konkurrerar med varandra, kan kritiserats för att prioritera hur problem formuleras över den negativa inverkan fenomenen riskerar att få. Denna kritik bemöts av Bacchi med att WPR-ansatsen inte förnekar existerandet av problematiska förhållanden men att dessa är tätt sammanflätade med rådande problemrepresentationer (Bergström & Ekström 2018, s. 292). WPR-frågorna innehåller element både gällande hur problem formuleras och vilka effekter de får, och så även i vår analys. Bacchi lyfter även att insikten om att det existerar konkurrerande problemrepresentationer kan bidra till att synliggöra förhållanden som varit dolda eller ansetts naturliga till följd av dominerande problemrepresentationer (Ibid, s. 292). Således lämpar sig Bacchis metod för uppsatsen då postkolonial teori används för att lyfta specifika och dominerande problemrepresentationer och deras efterföljande effekter.

Syftet för uppsatsen är att utröna eventuella koloniala strukturer vilket är tätt sammankopplat till makt. Materialet som används för att besvara frågeställningen analyseras genom en applicering av postkolonial teori inom vilken maktbegreppet och språkets roll är centralt. Därför anses WPR-ansatsen vara en lämplig metod för att besvara frågeställningen då den används för att genom kritisk granskning synliggöra maktrelationer och hur problemrepresentationer är kopplade till makt. Användandet av WPR-ansatsen som analysinstrument grundar sig vidare i utgångspunkten att svaret på uppsatsens frågeställning inte stipuleras explicit i materialurvalet utan är fördolt och således fordrar en tolkande metod.

Vidare kan det socialkonstruktivistiska antagandet att kunskap aldrig är neutral användas för att problematisera forskarens roll vid diskursanalys. Detta kan delvis tillskrivas den diskursanalytiska utgångspunkten att diskursanalytikern sannolikt är en del av eller har en åsikt om den diskurs som omfattas av uppsatsen vilket kan färga analysen (Winther-Jørgensen & Phillips 2000, s. 28). Denna subjektiva tendens reduceras genom användandet av postkolonial teori som används för att analysera materialet utifrån en bestämd vinkel. Genom konsekvent användning av teori och metod samt transparens i de ur analysen härledda resultaten legitimeras den producerade kunskapen som vetenskaplig.

4.4 Material

Materialet som kommer att ligga till grund för analysen är regeringens beslutsdokument, en projektpresentation från Beowulf Mining samt ett filmklipp med Beowulf Minings förra VD Clive Sinclair Poulton. Materialet kommer analyseras genom referat och citat från dessa texter. Referat används för att ge en sammanfattande bild av texterna i sin helhet och citaten syftar till att exemplifiera dominerande strukturer och specifika ståndpunkter i materialet. Materialet beskrivs kortfattat nedan och har valts på basis av att det anses vara en del i diskursen som ämnas undersökas.

Regeringens beslutsdokument från 22 mars 2022 stadgar regeringens beslut att godkänna bearbetningskoncession med tolv medföljande villkor. Dokumentet lyfter även ärendets bakgrund där olika aktörers ståndpunkter sammanfattas. Bland dessa aktörer finns både Beowulf Mining och Jokkmokk Iron Mines AB (JIMAB). I dokumentet benämns JIMAB som "bolaget" men eftersom JIMAB är helägt av Beowulf Mining anses detta vara representativt för den diskurs som förs av Beowulf Mining. I beslutsdokumentet lyfts även aktörer som är emot gruvprojektet, till exempel Naturskyddsföreningen, Sametinget, Svenska samernas riksförbund (SSR) och ett antal samebyar som kommer att påverkas av gruvprojektet. Beslutsdokumentet bygger vidare på en analys av projektets för- och nackdelar och anses därmed kunna representera vilken information som regeringen har valt att ta i beaktning för att komma fram till beslutet att godkänna bearbetningskoncessionen. Vidare kommer dokumentet att användas även för att analysera Beowulf Minings diskurs då företagets ståndpunkter och argument för en gruvetablering skildras. Denna slutsats kan dras efter en översiktlig läsning av de dokument som refereras till i beslutsdokumentet och kommer att diskuteras mer nedan under avsnitt *4.4 Avgränsningar*.

Projektpresentationen "Kallak – En verklig tillgång och en möjlighet att omvandla Jokkmokk" är gjord av Copenhagen Economics (2017) på uppdrag av Beowulf Mining. Presentationen refereras till på Beowulf Minings hemsida under rubriken "Kallak – Iron ore" där möjligheterna för projektet framförs och är även länkad till under rubriken "Reports and presentations" (Beowulf Mining u.å.). I presentationen lyfts potentiella positiva ekonomiska effekter som projektet kan medföra för Jokkmokk och Norrbottens län. Det är bland annat mot bakgrund av dessa eventuella effekter som projektet initierats och fortsatt främjas. Således anses dokumentet vara en del i företagets syn på området kring Gállok och kunna manifesteras en del av deras diskurs.

Filmklippet "What Local People" (2012) är publicerat på YouTube med Beowulf Minings förra VD Clive Sinclair Poulton. I klippet, som är ett 46 sekunder långt utdrag från en längre presentation, uttalar sig Poulton angående en fråga om vad lokalbefolkningen tycker om en gruva i Gállok. Trots att klippet endast är ett utdrag av ett längre anförande som Poulton för anses det vara relevant för diskursen då det visar hur Beowulf Mining ser på markanvändning i

Gällokområdet. Uttalandet har även blivit en drivkraft för motståndsrörelsen samt legat till grund för tidigare forskning gällande gruvprojektet.

Materialet lämplighet kan även motiveras med att det i huvudsak är skrivet på svenska vilket är båda författarnas modersmål. Detta gör att de språkliga barriärerna som kan uppstå vid en översättning inte förekommer. Risken att läsa in något i texten till följd av språkliga nyanser anses därmed vara mycket liten. Undantaget är dock filmklippet med Beowulf Minings förre VD som är på engelska. I detta filmklipp är dock Poultons ståndpunkt mycket tydlig och det anses därför inte finnas några språkliga barriärer då vi anser våra engelska språkkunskaper vara tillräckligt goda.

Valet av aktörer och tillhörande dokument motiveras med att Beowulf Mining initierade projektet och sedan dess har varit pådrivande i att få koncessionstillstånd. Regeringen är relevant att analysera eftersom det i slutändan är de som fattar det slutgiltiga beslutet om att ge koncessionstillstånd. Vidare är detta aktörer som är positiva till gruvprojektet och kan mot bakgrund av gruvprojektets liknelse med fenomenet green grabbing tänkas präglas av en kolonial diskurs. Kännetecknande för 'green grabs' är även att en blandning av aktörer är inblandade där den nationella regeringen ofta samarbetar med andra aktörer kring så kallade miljövänliga projekt (Fairhead m.fl. 2012 s. 239). För att kunna ansluta oss till den tidigare forskningen om grön kolonialism är det därför motiverat att se till mer än en aktör.

4.5 Avgränsningar

Eftersom gruvprojektet har varit på tal i över ett decennium finns det flertalet dokument, uttalanden, rapporter och liknande från flera olika aktörer. Materialet som är knutet till gruvprojektet innefattar främst material som miljökonsekvensbeskrivningar och samhällsekonomiska analyser från Beowulf Mining och som legat till grund för ansökan om bearbetningskoncession. På grund av uppsatsens omfattning finns det dock inte möjlighet att ta hänsyn till den stora mängd material som finns och ett urval har därför fått göras. Detta urval anses dock inte påverka möjligheten att dra slutsatser kring den diskurs som undersöks då det inför urvalet av material gjorts en genomgång av möjligt material. Efter denna genomgång gjordes urvalet med motiveringen att det material som valts speglar aktörernas ståndpunkter i frågan. I den mån vi hänvisar till andra dokument är det utifrån vad som står eller sägs i det valda materialet.

Uppsatsen kommer därför endast att se till diskurser utifrån de valda aktörerna vilka är regeringen och Beowulf Mining. Som diskuterats i inledningen finns det ett stort antal motståndare till gruvprojektet men då uppsatsens syfte är att avtäckta koloniala diskurser fyller det inget värde att se till dessa aktörers diskurser och de kommer därför inte inkluderas i analysen. Det finns dock, som tidigare nämnt, en tvetydighet mellan gruvans centrala roll i en grön omställning och en kolonial syn på samisk kultur och markanvändning. Det är således

omöjligt att föra ett resonemang gällande denna tvetydighet utan att diskutera samernas position som motståndare då det är dem som är föremål för den eventuella koloniala diskursen. De kommer därmed inkluderas i uppsatsen men endast för att illustrera motsättningar gällande marken i fråga och det kulturella värdet kopplat till denna mark, men inte vara föremål för diskursanalys.

Avslutningsvis görs avgränsningen till endast ett fall av green grabbing. Denna avgränsningen görs mot bakgrund av tidigare forskning då det är vanligt att utföra studier gällande grön kolonialism som fallstudier eftersom det ger möjligheten att få en bredare förståelse för fallet. Vidare är denna förståelse av stor vikt för att kunna utröna diskursen väl och dra välgrundade slutsaster.

5. Analys och resultat

5.1 Hur representeras problematiken kring markanvändning i Gállok?

I regeringsbeslutet lyfts problematiken att det är två riksintressen, mineralutvinning och rennäringen, som står i konflikt med varandra gällande markanvändningen i Gállok. Förutsättningarna för en gruvetablering vägs mot den redan existerande rennäringen i området och vad de båda brukssätten innebär för den långsiktiga hushållningen av marken. Vidare dras slutsatsen att det inte är möjligt att bedriva de båda näringarna parallellt vilket innebär att ett intresse måste få företräde på bekostnad av det andra (Näringsdepartementet 2022, s. 30). För rennäringens och den samiska kulturens del skulle en gruvetablering resultera i oundviklig negativ påverkan både i koncessionsområdet och i angränsande områden (Ibid). Den kulturella signifikansen erkänns därför av regeringen samtidigt som gruvprojektet lyfts som potentiellt långsiktigt ekonomiskt fördelaktigt.

Även Beowulf Mining framhåller den ekonomiska potentialen i marken vid en gruvetablering. Företaget beskriver marken i Gállok som en stor tillgång med möjlighet till positiva ekonomiska konsekvenser (Copenhagen Economics 2017, s. 3, 6). Både regeringens och Beowulf Minings slutstaser leder till att den representerade problematiken är att marken inte uppnår sin fulla ekonomiska potential såsom den brukas i nuläget. Vidare framhålls det icke-problematiska i att ta marken i anspråk genom hänvisningen till "What local people?" som görs i filmklippet med Beowulf Minings förre VD Clive Sinclair Poulton (Poulton 2012). Med detta uttalande refererar Poulton till hur glesbefolkat norra Sverige är och att marken kan betraktas som tillgänglig. Gällande rennäringen lyder bolagets ståndpunkt, som lyfts i regeringsbeslutet, som följande:

“Med tanke på att det är en mycket begränsad del av en samebys renskötselområde som tas i anspråk utgår bolaget från att det genom skyddsåtgärder och kompensation ska vara möjligt att undvika att den

planerade gruvverksamheten leder till allvarliga negativa konsekvenser för berörda samebyar.” (Näringsdepartementet 2022, s. 10-11)

Här vidkänns att det finns en problematik med en gruvetablering men att denna inte är mer allvarlig än att den går att kompenseras för. Dessutom lyfter företaget än en gång ekonomiska fördelar och menar att kompensationsåtgärderna i sin tur kommer att leda till fler arbetstillfällen (Näringsdepartementet 2022 s. 11-12). Här befäster företaget återigen sin problemrepresentationen att marken har potential att generera större ekonomiska fördelar än nuvarande användning. Det går vidare att ställa sig frågande till vad som menas med “allvarliga negativa konsekvenser” eftersom detta inte specificeras. Det faktum att konsekvenserna efter kompensation och skyddsåtgärder benämns som allvarliga implicerar att företaget är medvetna om att en gruva utan dessa åtgärder fortfarande skulle innebära en negativ påverkan på rennäringen och inte helt kan undvikas. Allvarliga konsekvenser enligt Beowulf Mining behöver dessutom inte överensstämma med vad som är allvarliga för till exempel samerna som istället menar att all påverkan är allvarlig påverkan, oavsett områdets storlek. Denna syn lyfts bland annat av Jåhkågasska tjiellde sameby:

“Det är ett områdes funktion och inte dess storlek som är avgörande för dess betydelse för rennäringen. En gruvetablering kommer att konkurrera ut renskötseln i området och det finns inte någon möjlighet för samebyns rennäring att samexistera med gruvverksamheten. Rennäringen kommer inte att förbli ekonomiskt hållbar med en gruvetablering på den aktuella platsen. De problem som den nu planerade gruvetableringen medför för rennäringen kan inte lösas genom skyddsåtgärder och försiktighetsmått.” (Näringsdepartementet 2022, s. 17)

Av detta citat framgår att det finns en motsägande problemrepresentation som lyfts av motståndarna till gruvetableringen. Enligt denna är en gruvetablering inte aktuell med hänsyn till områdets helt elementära roll för rennäringen. Således är frågan om en gruvetablering egentligen en fråga om rennäringens existens i Gállok och närliggande område. Med denna utgångspunkt ges utrymme för en problematisering av på vilka grunder regeringen – som erkänner vikten av renskötselrätten – beslutar godkänna bearbetningskoncessionen.

Ett av huvudargumenten för projektet både från regeringen och Beowulf Minings sida är att en gruva i Gállok är en viktig del i den gröna omställningen (Copenhagen Economics 2017, s. 6; Näringsdepartementet 2022, s. 25; 30). Att gruvan skulle vara en del av den gröna omställningen ställer sig dock flertalet motståndare emot och menar att det är en felaktig uppfattning, bland annat då järnmalm inte utgör en bristvara och transport till och från gruvan innebär långa transportsträckor som i sig genererar stort koldioxidutsläpp (Näringsdepartementet 2022, s. 15, 23). Genom att uttrycka sig som att förändrad markanvändning i form av en gruvetablering

skulle gynna en hållbar utveckling impliceras en problemformulering att nuvarande brukssätt inte uppnår detta i tillräckligt hög grad. Från regeringens håll påpekas dock att “en gruvverksamhet kommer oundvikligen komma att innebära ingrepp i naturen och påverka områdets ekologiska värden på ett sätt som inte pågående rennäring gör” (Näringsdepartementet 2022, s. 30). Detta ger fog att ifrågasätta framhållandet av gruvan som “grön” eller om det i huvudsak är andra mål som ligger till grund, inte minst eftersom en gruvetablering kritiseras bland annat just för dess negativa miljöpåverkan. Huruvida en gruva skulle vara ekologiskt gynnsam eller inte ligger dock utanför uppsatsen omfång. Däremot kommer denna problemrepresentation diskuteras vidare under fråga tre.

5.2 Vilka föreställningar eller antaganden ligger till grund för denna representation av ‘problemet’?

Den avvägning som görs av regeringen mellan mineralutvinning och rennäring görs efter en prövning enligt miljöbalken om vad som är mest lämplig markanvändning. Vidare menar regeringen att:

“I ett långsiktigt perspektiv innebär den gruvverksamhet som ansökan om bearbetningskoncession avser ett intrång under en begränsad tid i markområden som används för rennäringen, inom ett relativt sett mindre område, med potential att generera betydande samhällsekonomiskt positiva effekter, vilket är att betrakta som god hushållning med områdets resurser.” (Näringsdepartementet 2022, s. 31)

Här uttrycks ett förgivettagande att ekonomiska värden är prioriterade framför kultur- och naturvärden gällande marken i fråga då det anses vara “god hushållning” av marken att använda den på det sätt som ger “samhällsekonomiskt positiva effekter”. Sett utifrån de frågor som Frandy (2021) ställer sig gällande vilka logiker som får politiskt utrymme blir det här tydligt att den samiska betoningen på kultur och natur underordnas nationella ekonomiska intressen. Antagandet som regeringen gör, för att koppla till fråga ett, är följaktligen att det går att väga ekonomiska intressen mot riksintresset rennäring. Denna underliggande logik kritiseras av bland andra Sametinget som menar att:

“Renskötseln kan inte enbart betraktas som ett intresse som vägs mot andra intressen utan är, precis som övrig samisk markanvändning, en förutsättning för samisk kultur, arbediehtu (samisk traditionell kunskap), de samiska språken, levnadssätt och traditioner i området.” (Näringsdepartementet 2022, s. 15)

Med denna syn på rennäringen blir det tydligt att det finns kontrasterande föreställningar om hur markanvändning kan förstås och värderas. Medan regeringen menar att det är möjligt att sätta ett pris på marken menar samerna att rennäringen är en inneboende och helt essentiell tradition inom det samiska levnadssättet som inte går att likställa med andra intressen. Regeringen kan mot denna bakgrund ge uttryck för etnocentriska föreställningar då de kulturella aspekter som lyfts av samerna anses kunna bortprioriteras. För att återigen knyta an till Frandys tankar är regeringen del av de privilegierade med makt att ta beslut. Således är det regeringens syn på natur som ligger till grund för problemrepresentationen att två riksintressen kan jämföras baserat på deras samhällsekonomiska fördelar snarare än exempelvis kulturella värden.

På samma sätt som regeringen motiverar beslutet att godkänna bearbetningskoncessionen med ekonomiska effekter framhåller Beowulf Mining genomgående de samhällsekonomiska vinster som en gruvetablering skulle medföra för Jokkmokk, regionen och Sverige som helhet (Copenhagen Economics 2017, s. 3). Problemformuleringen där mark skildras i termer av potential och tillgänglighet ges uttryck för genom en föreställning om natur som "tom" och oanvänd med möjlighet för exploatering där människan ställer sig över naturen. Detta kan liknas vid Dalbys (2019) resonemang om relationen till naturen där den ses som människans egendom och kan förhandlas om som vilken annan vara som helst. Marken ses vidare som terra nullius och kan liknas vid den europeiska koloniseringen då Beowulf Mining hävdar att marken inte utnyttjas till sin fulla potential och således kan exploateras trots vidkännande av att marken används av samerna för rennäring.

5.3 Vilka effekter får den här representationen av 'problemet'?

Beowulf Mining framhåller i presentationen vikten av samarbete mellan företaget, lokalbefolkningen och andra berörda aktörer. De lyfter bland annat att:

“Ett av Beowulfs mål är att driva en ansvarsfull utveckling och bli en lokal samarbetspartner. Beowulf kommer att möjliggöra utvecklingen av en modern och hållbar gruvbrytning, men anser att samarbetspartners är viktiga för att maximera den sociala avkastningen och säkerställa en ljus framtid för Jokkmokk och hela regionen” (Copenhagen Economics 2017, s. 3)

För att koppla an till de två föregående frågorna formulerar Beowulf Mining en problematik kring att Jokkmokk inte uppnår dess fulla potential. Detta ger de diskursiva effekterna att det är företaget som formulerar problemet och ovanstående citat visar exempel på hur de även formulerar lösningen. Att stadga att företaget ska driva en ansvarsfull utveckling i en hållbar gruva för att maximera social avkastning skapar en miljöpolitisk diskurs kring gruvan genom att använda ord som "utvecklande" och "hållbar". Användningen av dessa ord gällande en gruvetablering problematiserar indirekt, som diskuterats under fråga ett, hur marken används idag och resulterar i subjektifierande effekter där företagens position gynnas på bekostnad av

samernas. Detta kan ses i relation till hur Frandy (2021) menar att hållbarhet som koncept definieras genom etnocentrism och således befästs och reproduceras genom språket. Vidare stadgas hållbarhet på ett sätt som passar den västerländska kunskapen och politiken likt hur Spivak (2002) menar att kunskap är en produkt av västerländska ekonomiska intressen.

Beowulf motiverar vidare gruvprojektet med att miljömässiga fördelar ligger till grund för att Gällökområdet bör exploateras och menar att gruvan är en viktig del i den svenska omställningen mot ett fossilfritt samhälle (Copenhagen Economics 2017, s. 3). Detta resonemang kan diskuteras i förhållande till fenomenet green grabbing. Gruvprojektet innebär att marken i fråga tas i anspråk på grund av dess uppfattade potential och resulterar i approprieringen av resurser som tidigare inte varit under formellt ägandeskap men brukats av samerna. Projektet kan därmed liknas vid grön kolonialism enligt den definition som lyfts av Fairhead med flera (2012). Som lyftes i fråga två kan Beowulfs syn på marken jämföras med den syn som präglade den europeiska koloniseringen. Problemrepresentationen, att marken inte uppnår sin fulla potential genom nuvarande markanvändning, ger de diskursiva effekterna att mark värderas efter sin ekonomiska kapacitet. När diskursen bygger på dessa antaganden resulterar detta i subjektifierande och levda effekter där den samiska kulturen förminskas och rennäringen konkret kan påverkas av en gruvetablering.

Företagets idéer om lokalt samarbete och reformation av området i Jokkmokk kan vidare ses i relation till deras ståndpunkt som lyfts i regeringsbeslutet:

“Det är helt uteslutet, och en orimlig uppfattning, att gruvan i sig kan ha någon direkt effekt på världsarvet. Gruvverksamheten kommer inte att vara möjlig att uppfatta inom Lapponia.” (Näringsdepartementet 2022, s. 24)

Uppfattningen att Lapponia skulle påverkas negativt, om än indirekt, av en gruvetablerings påverkan på rennäringen lyfts av bland andra Svenska samernas riksförbund, flera samebyar och regeringen (Näringsdepartementet 2022, s. 15; 16; 20; 31). Som lyftes i fråga ett menar samerna att all påverkan, oberoende storlek, på rennäringen är väsentlig och oavsett om effekterna är direkta eller indirekta resulterar de i negativa effekter på världsarvet. Beowulf Minings ordval gällande “en orimlig uppfattning” kan problematiseras utifrån konceptet om orientalism. När farhågor om Lapponia beskrivs på detta sätt skapas ett pejorativ om de som anser att Lapponia är relevant i diskussionen om projektet ska godkännas eller inte. Detta ger uttryck för subjektifierande effekter baserat på en diskurs om samernas markanvändning som mindervärdig och upprätthåller en syn på samerna som något annorlunda likt orienten ses som annorlunda från occidenten. Problemrepresentationen leder även till diskursiva effekter då det skapas en tydlig bild av vad som är “rätt” markanvändning på bekostnad av den samiska kulturen likt hur Frandy (2021) menar att vissa kulturer genom den gröna kolonialismen inte får samma utrymme i

diskursen. Den levda effekten blir att samernas kultur försummas vilket även är vad samerna lyfter som anledning till att en gruvetablering inte kan ske överhuvudtaget.

I den utsträckning rennäringsen diskuteras av Beowulf Mining är det i termer av kompensation och skyddsåtgärder för en gruvetablering (Näringsdepartementet 2022, s. 10-12; 24; 25). Denna syn delas även av regeringen som anser att det är möjligt att kompensera för en negativ inverkan på rennäringsen (Ibid, s. 31-32). Som lyftes i fråga ett finns det dock en konkurrerande problemrepresentation där åtgärder för att minska den negativa påverkan på rennäringsen anses inaktuella då rennäringsen till sin natur inte är kompromissbar. Med hänsyn till regeringens beslut att godkänna koncessionen med tillhörande villkor om skyddsåtgärder tydliggörs att det är regeringens och Beowulfs problemrepresentationer som dominerar diskursen. Effekten av detta blir subjektifierande då den konkurrerande uppfattningen förs fram i regeringsbeslutet men i slutändan ställs åt sidan och således kan anses förminska motståndarna och deras åsikter.

Som tidigare nämnt framställs Gállok, och marken i norra Sverige generellt, i filmklippet med Poulton som öde genom hänvisningen till "What local people?" (Poulton 2012). Med denna framställning upprättas en bild av marken som tom och utan hinder för exploatering, likt tankarna om terra nullius och uppfattningen av mark som obebodd och icke-ägd. Detta reproducerar bilden av den norrländska marken som tom på samma sätt som Ojala & Nordin lyfter svenska statens historiska syn på norra Sverige som oanvänd. Detta kan kopplas till det orientalistiska synsättet där det konstrueras en bild av marken som upprätthåller och förstärker maktrelationer. Vidare elimineras samerna och övrig lokalbefolkning ur sammanhanget med denna porträttering. Genom förståelsen av Gállok som obrukat och obebott skapas utrymme för legitimering av en fortsatt ansökningsprocess för gruvprojektet med en diskursiv effekt att marken fortsatt begripliggörs i termer av ekonomisk potential. Denna diskursiva syn på mark innebär vidare att brukandet av mark som inte görs i syfte att generera samhällsekonomiska fördelar inte nödvändigtvis ignoreras, men nedprioriteras. Detta har syns dels i det från Beowulf Mining analyserade materialet och syns dels i regeringsbeslutet där regeringen godkänner bearbetningskoncessionen på basis av:

“(…) en samlad bedömning av vilket ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt i det aktuella områden och (...) en avvägning mellan ekologiska, sociala och samhällsekonomiska synpunkter (...)” (Näringsdepartementet 2022, s. 32)

Med detta resonemang framställs gruvnäring som ett mer ändamålsenligt nyttjande av marken än rennäringsen. Den här framställningen speglar en diskurs med den nuvarande markanvändningen som otillräcklig i ekonomiskt och ekologiskt avseende. Denna diskurs resulterar i subjektifierande effekter där rennäringsen, och på så sätt samerna, kan uppfattas som underordnad i relation till samhällsekonomiska intressen.

Gällande gruvprojektet har samerna protesterat och även hörts i fråga om deras syn på en gruvetablering i Gállok. Samerna har varit tydliga i sin ståndpunkt att en gruva skulle innebära omfattande och allvarliga konsekvenser för rennäringen, den samiska kulturen och marken i fråga. Trots detta har den svenska regeringen beslutat att ge koncessionstillstånd till Beowulf Mining vilket tydliggör hur samerna talar men ingen lyssnar och kan vidare kopplas till konceptet subalternitet. Jämfört med Frandys (2021) tankar kan även diskuteras hur samernas hållning framförs men i och med godkännandet av bearbetningskoncessionen snarare efterliknar en symbolpolitik då inga av motståndets åsikter återfinns i beslutet. Beslutet tas även mot bakgrund av miljöaspekter och ger således uttryck för en grön kolonialism. Trots samernas möjlighet att yttra sig i frågan saknar de formell beslutsmyndighet även om det är dem som får utstå de konkreta effekterna som en gruvetablering medför på marken.

Eftersom det är regeringen som har den formella makten att besluta om koncessionstillstånd är samerna beroende av att regeringen erkänner rennäringen som relevant för beslutets utfall. Detta kan liknas vid hur Spivak (2002) menar att subalternerna är i en beroendeställning av de i 'första' världen att föra deras talan. Eftersom samernas traditioner ses som avvikande från normen blir det därför en fråga om huruvida de samiska intressena likställs eller nedprioriteras i jämförelse till de intressen som upprätthåller rådande ordning. Det blir därmed än en gång tydligt att samerna talar men ingen lyssnar eftersom regeringen väljer att ta beslut som gynnar samhällsekonomiska vinster och nedprioriterar det kulturella värdet i rennäringen. Regeringen motiverar dock beslutet att godkänna koncessionstillstånd med att tolka lagen, miljöbalken och minerallagen, som att mineralutvinning är det intresse som ska få företräde (Näringsdepartementet 2022, s. 27-29). Det kan därför sägas föras både en politisk och juridisk diskurs som hämmar "det orientalistiska", det vill säga det annorlunda. De subjektifierande effekterna blir följaktligen att det skapas uppfattningar gällande det som är avvikande från normen, i detta fall de samiska intressena. Denna bortprioritering av intressen kan vidare ses utifrån orientalism som ett exempel på hur kulturer och traditioner som avviker från normen missgynnas genom underliggande strukturer vilka i sig ligger till grund för hur problem presenteras.

6. Diskussion och slutsats

Uppsatsens syfte har varit att utröna huruvida det existerar koloniala strukturer i diskursen kring gruvprojektet i Gállok. Detta har gjorts genom att analysera regeringens och Beowulf Minings argument och ståndpunkter utifrån postkolonial teori. Till hjälp har Bacchis WPR-ansats tillämpats där de tre utvalda frågorna använts som verktyg för att strukturera de idéer och föreställningar som uttrycks i materialet.

Återkommande i materialet, både från regeringen och Beowulf Mining, är att mineralutvinning premieras på bekostnad av rennärigen. Vidare betonas en gruvas samhällsekonomiska fördelar som eftersträvansvärt trots att motståndare till gruvetableringen menar att sådana fördelar inte är förenliga med den nuvarande markanvändningen utan skulle innebära förödande konsekvenser för rennärigen. Riskerna för det samiska levnadssättet om en gruva etableras diskuteras i regeringens beslutsdokument men får ej något reellt utrymme i det slutgiltiga beslutet. Detta har kritiserats utifrån Spivaks (2002) koncept om subalternitet och Frandys (2021) teorier inom grön kolonialism. Diskussionen fördes kring hur motståndarna, inkluderat samerna, förmedlat sina ståndpunkter men inte blivit lyssnade på trots en, med Frandys ord, plats vid bordet.

Beowulf Minings framställning av marken som "tom" och tillgänglig med stor potential har kritiserats för att upprätthålla och förstärka en bild av marken som står i kontrast till det faktum att den tjänar både ett bruksvärde och kulturellt värde för den samiska civilisationen. Detta har problematiserats utifrån Saids (1978) koncept om orientalism då framställningen av marken upprätthåller en historiskt kolonial syn på norra Sverige som öde. Att betrakta mark som föremål för ägandeskap kritiserar utifrån Dalbys (2019) idéer om människans syn på sig själv i relation till naturen. Vidare har diskuterats hur gruvprojektet i Gállok kan liknas vid ett fall av grön kolonialism i enlighet med den definition som lyfts av Fairhead med flera (2012). Även aktörernas språk har problematiserats för att upprätthålla såväl västerländska kunskapsideal och ekonomiska intressen som koloniala strukturer.

Utifrån det teoretiska ramverket och dess applicering på materialet går det således att dra slutsatsen att det förekommer koloniala strukturer i diskursen kring gruvprojektet i Gállok. Analysen har visat att de teoretiska koncepten tydligt återfinns i materialet och präglar de underliggande logiker som ligger till grund för aktörernas problemformuleringar. Mot bakgrund av den tidigare forskning som presenterats har det länge funnits koloniala strukturer i diskursen om marken och kulturen i norra Sverige. Uppsatsens resultat kan anses bekräfta att dessa strukturer fortfarande präglar synen på samerna och deras rätt att bruka marken, om än under löften om hållbarhet och grön omställning.

Genom den koloniala diskursen som förs av regeringen och Beowulf Mining fortsätter språket att befästa redan existerande maktstrukturer som trycker undan den samiska kulturen och dess möjlighet till existens på den mark de har brukat sedan urminnes tider. Att legitimera gruvetableringen genom att hävda att den är essentiell för en grön omställning befäster således den koloniala diskursen men förklarar den i ord om hållbar utveckling. Vidare ansluter projektet i Gállok således till forskningen om det globala fenomenet green grabbing och den gröna koloniala diskursen. Att Sverige ofta är framträdande på den globala miljöpolitiska arenan kan därför ifrågasättas sett till att den omtalade gröna omställningen kan tillåtas ske på bekostnad av samiska traditioner och kultur. Detta kan ytterligare problematiseras gällande Sveriges internationella åtaganden inom ICCPR som nämndes i inledningen eftersom en gruvetablering

kommer att ingripa på marken som traditionellt sett brukats av samerna. Återigen kan kopplingen mellan gruvprojektet och effekterna av green grabbing göras då ursprungsbefolkningen i högsta grad får utstå konsekvenser av projektet.

De slutsatser som har dragits anses legitima till följd av en transparent användning av teori och metod på det utvalda materialet. Det är dock viktigt att framhålla att andra slutsatser skulle kunna vara möjliga då en tolkande metod har använts. Sådana felkällor har sökts undvikas genom tydlig hänvisning till materialet och konsekvent användning av uppsatsen teoretiska ramverk. Som lyfts tidigare gällande tillgängligt material finns ett stort antal andra dokument och handlingar som hade kunnat ligga till grund för analysen. Det har dock förts en diskussion gällande det utvalda materialets diskursiva representativitet och vi anser oss därmed kunna slå fast att diskursen kring gruvprojektet i Gállok innehåller koloniala tankar och strukturer.

Ett föremål för kritik är hur denna uppsats, trots en kritisk teoretisk ansats, kan framstå som ett försök att föra samernas talan. Uppsatsen har inte syftat till att göras "åt" den samiska befolkningen utan endast gjort anspråk på att utröna om Beowulf Mining och regeringen har en kolonial diskurs. De slutsatser som har dragits hade dock inte varit möjliga utan att lyfta motståndarnas perspektiv, vilket inkluderar den samiska befolkningen. Det är en hårfin gräns mellan att blottlägga maktstrukturer som underordnar samer och den samiska kulturen och att sprida ett narrativ som gör den samiska befolkningen till offer. Det finns en sannolik risk i att vi författare, som icke-samer, omedvetet och ovilligt bidrar till ett sådant narrativ. Vi uppmanar således till vidare forskning som i första hand utgår från det samiska perspektivet på ett representativt sätt med utgångspunkt i samiska erfarenheter av koloniala strukturer.

Tanken med denna uppsats är vidare inte att framställa regeringen och Beowulf Mining som koloniserare. Resultatet från det analyserade materialet indikerar dock att det finns koloniala tendenser vilka vi menar kan ligga till grund för en problematisering av på vilka grunder gruvprojektet legitimeras. I analysen har det framgått att besluten om koncessionstillstånd tas med hänvisning till lagstiftning vilket gör att det går att ställa sig frågande till huruvida lagen är formulerad på ett sätt som gynnar en viss typ av intressen. Denna reflektion har dock legat utanför uppsatsen omfattning men hade kunnat ligga till grund för vidare forskning.

Avslutningsvis går det, för att knyta an till uppsatsens syfte och frågeställning, att konstatera att diskursen kring gruvprojektet i Gállok inrymmer koloniala idéer och föreställningar. Dessa upprätthålls genom narrativ om marken som "tom" och tillgänglig vilket sker på bekostnad av den samiska kulturen. Denna insikt leder vidare till en mycket viktig fråga: Hur kan dessa koloniala idéer och föreställningar i diskursen motverkas? Detta är såväl en vetenskaplig som politisk fråga som vi uppmanar till vidare diskussioner om.

7. Källförteckning

Bacchi, Carol L. (2009). *Analysing Policy: What's the problem represented to be?* Frenchs Forest, N.S.W.: Pearson.

Bacchi, Carol L. & Susan Goodwin (2016). *Poststructural Policy Analysis. A Guide to Practice.* New York: Palgrave Pivot.

Bacchi, Carol (2021). *Introducing WPR.* [Elektronisk resurs]. Tillgänglig: <https://carolbacchi.com/about/> (Hämtad 2022-05-06).

Bergström, Göran & Kristina Boréus (2018). "Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys" i Bergström, Göran & Kristina Boréus (red.). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys.* 4:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Bergström, Göran & Linda Ekström (2018). "Tre diskursanalytiska inriktningar" i Bergström, Göran & Kristina Boréus (red.). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys.* 4:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Beowulf Mining (u.å.). *Home.* <https://beowulfmining.com> (Hämtad 2022-04-19)

Copenhagen Economics (2017). "KALLAK – En verklig tillgång och en möjlighet att omvandla Jokkmokk", presentation från 2017-09-07
https://beowulfmining.com/wp-content/uploads/2018/10/Copenhagen-Economics_Presentation_SEP17_Swedish.pdf (Hämtad 2022-05-17)

Carbin, Maria, 2009. "Postkolonialism: Introduktion" i i Beckman, Ludvig – Maria Carbin – Eva Erman – Andreas Gottardis – Ulf Mörkenstam – Sofia Näsström – Jouni Reinikainen – Maria Wendt (red.), *Texter i samtida politisk teori.* 2 upl. Malmö: Liber.

Dalby, Simon (2019). "What happens if we don't take nature for granted?" i Edkins, Jenny & Zehfuss, Maja (eds). *Global Politics: A New Introduction.* 3:e uppl. London and New York: Routledge

Fairhead, James; Leach, Melissa & Scoones, Ian (2012) "Green Grabbing: a new appropriation of nature?" *Journal of Peasant Studies*, 39:2: 237-261.

Frandy, T. (2021). "Mas amas diehtá maid oarri borrá?": Contesting Sustainability in Sápmi. *Journal of American Folklore*, 134:531, 53–78.

Harnesk, David, Sofia Persson & Mine Islar (2017). "What local people? Examining the Gállok mining conflict and the rights of the Sámi population in terms of justice and power." *Geoforum*, vol. 86, 20-29

ICCPR, Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. December 1966.

<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> (Hämtad 2022-04-20)

Isberg, E. (2022). "Bergsknallen Kallak blev en konflikt som nådde FN". *Dagens Nyheter*. 30 mars <https://www.dn.se/sverige/bergsknallen-kallak-blev-en-konflikt-som-nadde-fn/> (Hämtad 2022-04-19)

Keenan, Sarah. (2020). Expanding Terra Nullius. *The Contemporary Pacific* 32:2, 449-460.

McCarthy, John F, Jacqueline A.C. Vel & Suraya Afiff (2012). "Trajectories of land acquisition and enclosure: development schemes, virtual land grabs, and green acquisitions in Indonesia's Outer Islands." *The Journal of Peasant Studies*, 39:2, 521-549

Näringsdepartementet (2022). "Ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45) för området Kallak K nr 1 i Jokkmokks kommun, Norrbottens län". Regeringsbeslut N2017/04553. 2022-03-22.

<https://www.regeringen.se/4957da/contentassets/5630057e81454e36a2282694258f11f5/regering-sbeslut-n201704553.pdf> (Hämtad 2022-05-14)

Ojala, Carl-Gösta & Jonas M. Nordin (2015). "Mining Sápmi: Colonial Histories, Sámi Archaeology, and the Exploitation of Natural Resources in Northern Sweden." *Arctic Anthropology*, 53:2, 6-21.

Poulton, Clive S. (2012). *What local people?*

https://www.youtube.com/watch?v=XIvmbifyQ80&ab_channel=TorLennartTuorda

Rocheleau, Dianne E (2017). "Networked, rooted and territorial: green grabbing and resistance in Chiapas" i Edelman, Marc, Ruth Hall, Saturnino M. Borrás, Ian Scoones, Ben White, Wendy Wolford (eds), *Global Land Grabbing and Political Reactions 'from Below'* 1:a uppl, London: Routledge.

Said, E. (1978). *Orientalism*. New York: Random House.

Spivak, G. (2002). "Kan den subalterna tala" ur *Postkoloniala Studier* – nr. 7 s. 73-146. Stockholm: Raster Förlag.

Sametinget (2018). *Sveriges koloniala historia*. <https://www.sametinget.se/62102> (Hämtad 2022-05-14)

Scheidel, Arnim & Courtney Work (2018). "Forest plantations and climate change discourses: New powers of 'green' grabbing in Cambodia" *Land Use Policy*, Volume 77, 9-18.

SVT, (2017). "Gruvbrytning i Kallak: Detta har hänt". *Sveriges Television*. 1 december, <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrbotten/gruvbrytning-i-kallak-detta-har-hant> (Hämtad 2022-04-19)

Winther Jørgensen, Marianne & Louise Phillips (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Össbo, Åsa & Patrick Lantto. (2011). *Colonial Tutelage and Industrial Colonialism: reindeer husbandry and early 20th-century hydroelectric development in Sweden*. *Scandinavian Journal of History*, 36(3): 324-348.